

Kremenjak

Politički list za interese grada Šibenika i okolnih sela.

Kremenjak izlazi svaki četvrtak. Pretplatna cijena na godinu 3 Krune. Na pò godine Kruna 1.50 para. Pretplate i pisma šalju se uredništvu.
Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. **Pojedini broj 4 pare (2 novč.)**

GLORIA!

Ti, Betleme, ni po čem nisi najmanji među gradovima Judinim; jer će iz tebe izići knez, koji će vladati nad narodom mojim Izraelom. —

„Gloria“! Nad Betlemom zasjala je zvijezda nauke *Istine i Ljubavi*; njezin sjaj neće nikada čovječanstvu potamniti! Isus se pojavi narodu, da ga svojom božanskom naukom spasi. Nauka je njegova nauka razuma i srca. Ona zadaje strah neprijateljima ljudskoga roda i oni hoće da Njega vide mrtva: — „Ako ga ostavimo tako, svi će vjerovati u Njega“. I razapeše Ga državnici i farizeji, svećenici i kamatnici. Ali On uskru: — njegova nauka uskrsnu i sinu u većem sjaju. Smrt Njegova neka ne žalosti čovječanstvo, jer on reče: „Nije li to trebalo, da Krst pretrpi i tako udje u slavu svoju?“

„Gloria“, sinu Istine i Ljubavi! On je cio svoj život, svako svoje čutstvo, osjećaj i misao posvetio spasu čovječanstva. Propovijedajući svoju nauku, gledao je svijet bistrim pogledom, opažao svaku formu života najiskrenijom ljubavi prama naravi. — Nije nikada ljudima govorio kao očajnik i fanatik, već kao čovjek, koji posjeduje mir i vedrinu duha, koje može drugima podijeliti. On reče: „Idite! Evo, ja vas šaljem, i u koji god grad dogjete govorite im: Približilo se k vama kraljevstvo Božje“. Koga da takova pojava nezanesa žarom ljubavi, radosti i oduševljenja?

O svemu ovomu vjernici nečuju već po koju riječ, koja je potrebna da poljepša mističku retoriku upopovjedaoaca. Funkcijama, obredima i propovjedima tekom cijele korizme — a osobito velike nedilje — nastoji se prikazati Nazarećanina samo kao sliku muke, krvi i smrti!.....

Kako se je ikada moglo dogoditi, da lijepa slika Galilejca potamni, da ta zdrava filozofija života poblijedi, a da uspomena križa razastre nad zemljom svoju sjenu tako, da od Isusa Krista neostane već bolna prikaza mučenika Golgote! Zaboravilo se na oštrogledna propovjednika na brdu, na veseloga kananejskog gosta, na velikog učitelja, koji polaže svoje uzdanje u ljude, e da se neuzmogne viditi drugo, već kralja okrunjena trnjem!.....

Ne, uspomena na Njega nesmije nas ostaviti jedino pod dojomom mukotrpe smrti, već i onda, kad na nju promislimo — radosni radi spasonosne pojave — kliknimo: „On je uskrsnuo, On je ušao u slavu svoju!“

Razapeše ga. Golgota zadrhta i oko Njega okoličica. Ali kako izdahnu, On uskrsnu, a moralne krvnike još većma zablješti sjaj Njegove uskrsnute nauke pred kojom klonuše sile legija i farizeja.

„Gloria“, Nazarećaninu, koji reče: „*Veće ljubavi niko nema od ove, da ko dušu svoju položi za prijatelje svoje*“. —

I još On reče: „*Vi ste prijatelji moji, ako tvorite što vam ja zapovjedam*“; „*a nije dosta znati samo riječi moje, nego ih valja „isvršivati“*“.

„Gloria“, Galilejcu, koji podignu u srcu i razumu hram, temeljen na spasu roba i naroda, sagradjen vezom ljubavi i jednakosti, koga neće ni vrata paklena nadvladati! —

„Gloria“, Učitelju, koji je svojom naukom uskrisio cijelo čovječanstvo, i ako Ga je učenik Juda prodao za 30 dinara, i učenik Petar tri puta Ga se odrekao!

„Gloria“, Ocu ljudskog roda, koji kao Samaritanac zavija rane ranjenima a ne prolazi kao svećenik i levit mimo bijednika a da mu pomoći ne pruži (ako ga prije ne plati!) —

„Gloria“, Kristu, koji je ostavio čovječanstvu krvavim slovima napisanu nauku jednakosti, bratstva i slobode! —

„Gloria“, Njemu, koga tražiše da potkupe i rekoše mu: „*Sve ovo daću Tebe ako padneš te mi se pokloniš*“, a koji nehtjede izdati naroda, već reče: „*Idi od mene soton!*“ —

„Gloria“, Kristu, koji je svojim *iskrenim* sljedbenicima ostavio biče, spletene od zraka njegove nauke, da njima do potrebe protjeraju farizeje i reku s Njime: „*Nosite se odavle i ne činite od doma oca mojega kuće trgovanja*“. —

„Gloria“! — Gloria, Tebi! Ti si nam vožd! Ti zvijezda spasa mukotrpnog, potlačenog, moralno i materijalno okradenog puka našega! —

Šibenčani! nezaboravite nigda riječi: „*Lasciate a me, ci penserò io*“. —

Dobitak društva „Sufid“

prama dobitku naše općine.

Na 13. ovog mjeseca lanjske godine pisao je „Glas šib. Kremenjaka“ ob ovoj stvari, pak mi dozvolite, da i ja sada, poslije godine dana napišem nekoliko redaka o njoj. — Sada, poslije godine dana, kada je radnja u Crnici u svom punom mahu, lakše je neke podatke upotpuniti, lakše je okom zahvatiti veličinu rada, lakše je sračunati prihode i razhode i doći, tako rekući, do točnih rezultata ovog lijepog i ogromnog pothvata.

I ono što se lani ob ovome pisalo odgovaralo je u glavnom ondašnjem stanju stvari, a danas nam je moguće i u potankostima biti tačnijima.

Ako se ovim kao Šibenčani bavimo, neće nam ni-ko zamjeriti; ta, tu je mogao biti spas naše općine, da bude pri sklapanju pogodbe onda bilo na upravi općin-skoj ljudi od razuma, od znanja i od poštenja, ljudi Ši-benčana, koji se nebi bili dali prevesti žedni preko vode od nekih spekulanta, koji dodjoše u naš grad radi se-be i radi kruha, a ne radi nas. Ovi redci nijesu pisani, da panu kao prijekor na samo društvo „Sufid“, jer ono je radilo na svoju korist, kao što radi svak i svugdje. Ovo pišemo, da uočimo mi Šibenčani, **koliko** smo izgu-bili radi svoje lude svadje, **koliko** smo bili oštećeni, što slušasmo zamamljive riječi one crne politike, što ju vodi troje-četvero furešta u našem gradu; da vidimo, **koliko** bismo bili dobili sebi na korist i kako bismo danas druk-čije stali, da budu onda Šibenčani svih stranaka složno izabrali svoje ljude, poštene i najbolje Šibenčane, svoje bolje građane iz svih stranaka. Crna fureštovska politi-ka to je zapriječila, jer su neki crni gavrani ćutili iz daleka miris mrcine. Neki se od njih nasitiše, a naša općina ostade praznih šaka, a u malo da nije ostala i još praznijih. Sad nama, građanima bacaju mrvice i ko-sti i rugaju nam se još medenim riječima. Tako čine svi ljudi bez srca i bez poštenja.

Nego predjimo na stvar. Sama stvar će mnogo više kazati, nego sve naše jadikovke.

Kako je svima poznato, društvo „Sufid“ u Crnici imade ukupno 32. peći. Od tih 32. peći, prama iskustvu cijelogodišnje radje, sračunato je da dan na dan kroz cijelu godinu može se stalno uzeti da rade 22. peći.

Mi ćemo u svemu uzimati najniže brojke, te ćemo i ovdje uzeti da:

1. dnevno radi samo	20 peći
2. Svaka peć svako $\frac{1}{4}$ sata dava 30 kg. ili na sat	120 kg.
3. Svaka peć dava dnevno 24 puta 120 kg. ili	2880 kg.
4. Ili rečeno u kvintalima	28.80 kvint.
5. Svaki kvintal prodava se do 15 fiori-na, a mi ćemo uzeti samo po 13. fio-rina, pa pomnožimo li 578. kvintala sa 13. fior., izlazi da društvo „Sufid“ dobiva dnevno svotu od	7514 fior.

To bi bio *svagdanji najmanji* prihod, a ko je dobro upućen u radju u Crnici, znaće, da je prihod *mного* veći od 7514. fior.

Sad predjimo na troškove.

Dnevni trošak.

A. — Za ljude,

1. Radnika je dnevno 320.; glava na glavu po fior. 1:20	fior. 384:—
2. Mehanika 10.; glava na glavu po fio-rina 2:50	” 25:—
3. Mehaničkih pomagača 7. po fior. 1:20	” 8:40
4. Jedan inžinir od 15. fior. na dan	” 15:—
5. Drugi inžinir od 10.	” 10:—
6. Jedan činovnik od 5. fior.	” 5:—
7. U kancelariji 5. po 3	” 15:—
8. Pisara 7 po fior. 1. na dan	” 7:—
9. Nadgledača linije 6. po fior. 1:50	” 9:—
10. Nadziratelja 6. Log reda po fior. 3.	” 18:—
11. . . . . 10. II.og . . . . . 2.	” 20:—
12. Za kot. bolestničku pjeneznicu dnevno	” 10:—
13. Za kancelariju i slično	” 20:—

A. — Za ljude Ukupno fior. 546:40

B. — Za materijal, (dnevni trošak).

Karbur se pravi od kamenja i ugljena. Kamenja se pomiješaju $\frac{2}{3}$ a ugljena $\frac{1}{3}$ t. j., u svakih 100 kgr. izmiješa se 66 kgr. skalje a 33. kg. ugljena. Da se do-bije 100 kg. karbura, mi ćemo uzeti da treba dvostruko smjese t. j. 200. kg. kamenja i ugljena. I onda, da se učini 578. kvintala karbura nek se potroši:

1. kamenja 770. kvintali. Računamo li 10. kvint. 1 Krunu, onda imamo 77. Kruna ili oblo na dan	fior. 39:—
2. ugljena 385. kvintali. Svaki kvintal po fior. 2	” 770:—

B. — Za materijal ukupno fior. 809:—

C. — Ostali trošci dnevni.

1. Isplaćivanje Šupuku prava na vodu, dnevno	fior. 109:—
2. Popravaka i propadanja dnevno	” 100:—
3. imbalažni materijal dnevno	” 50:—

C. — Za ostale troškove Ukupno fior. 259:—

Dakle:

Brutto prihod dnevno iznosi . . . . . fior. 7514:—
Trošci pod A (546 fior.), pod B (809 fior.)
pod C (259 fior.) . . . . . Ukupno iznose . . . . . 1614:—

Odbijemo li troške od prihoda . . . . . fior. 5900:—
dobivamo čistoga dobitka *na dan* fiorina 5900:—

A prema tome bi **godišnji dobitak** bio 365 puta 5900, a to bi bilo 2.153.500 fiorina, to jest **dva milijuna 153 hiljade i 500 fiorina.**

Na ovaj silni, uprav ogromni dobitak, od 2 milju-na i 153 hiljade fiorina, što ga rimsko društvo u Crnici crpi svake godine na našem tlu, občina Šibenska dobiva na uzvrat od društva samih kukavih *10 hiljada* fiorina na godinu, zaslugom crne i sramotne fureštovske politi-ke, koja je zavadila građane, da može prosto i slobod-no haraćiti po našim trudim.

Nek promisli svaki i najzalupaniji naš općinar, bi li društvo „Sufid“ bilo dalo više općini, da je tu bilo poštenih i pametnih građana? bi li ono bilo dalo svih 100 hiljada fiorina na godinu, kad bi društvu ipak osta-lo preko **dva milijuna** dobitka.

Reći će se, da treba od dobitka odbiti ono, što bi 4. milijuna uložene glavnice nosilo, kad bi se ona ulo-žila na banku. Eto, uložimo je ne sa 4%₀, neg sa 6%₀, dobitak bi taj bio tek 240. hiljada; odbimo ga od gor-njeg dobitka, opet društvu u Crnici ostaje ogroman čisti dobitak od **jednog milijuna i 913 hiljada i 500. fiorina** na godinu. To je opet blizu dva milijuna.

Kad bi se od toga za općinu našu odtrglo samih 100. hiljada, društvo „Sufid“ opet ostaje sa *miljunom i 813 hiljada* godišnjeg dobitka.

Sad mi pitamo, a neka i građani i svi općinari pitaju D.ra Krstelja i D.ra Gazzara i druge: *Bi li dru-štvo bilo otišlo iz Šibenika i ostavilo ovaki masni dobi-tak, samo za to, da nedade općini našoj 100. hiljada fiorina na godinu?* Nek odgovore!

o o o

I u ove svete i velike dane uskrsnuća Isusa Krista, otimlje se čovjeku i nehote od srca da reče: Bog platio krivicima! — Pravednika Bog ispravio, a opakog krivca iskrivio!

Usliši nas Bože i propeti Isuse — spasi općinu našu i u njoj trude pučke krvave naše! Oslobodi nas čovjeka-neprijalja, opaka i himbena! Oslobodi vjerni puk svoj od zla propasnika njegov! Očisti kuću našu od tudje natruhe i gube!

Složi nas — spasi nas! Amen!

Jedan šibenčanao.

Čujemo, jer mi nijesmo vidjeli, da je gosp. D.r Gazzari kao odvjetnik i zastupatelj društva „Sufid“ u Crnici primio za svoj trud za samu 1907. godinu 60. hiljada fiorina ili 120. hiljada K nagrade. Ovlako drugi nedobivaju ni kroz 15. godina svog advokatskog truda, pak za to mu srca od čestitamo.

Jedno važno poučenje puku.

Mnogo je onih, koji nas češće pitaju, kako stoji stvar sa raznim blagajnama, koje dijele puku novac u dug, osobito, kako to stoji sa zadrugama po načinu Rajfajzenovu. Ovo davanje već h il manjih svota novaca u dug, negdje sa dosta razbora a negdje bez razbora, a ponajviše u svrhe sasma druge, često i opće izgleda, kao da se novac, koji se daje puku, dijeli mukte. Prećićemo preko toga opasnoga postupanja, a moramo reći, da je svaka stvar, kad je u dobrim rukama i kad je upravljana kako valja, dobra i korisna i da kao takova mora biti od velike pomoći našem puku, kojeg bezdušno kamatništvo guli do kože. Uprav za to, da jedna stvar, da jedna ustanova bude vodjena pravim putem i na pravi način, treba da svaki član uoči i upozna i posljedice, koje neminovno po samom zakonu dolaze i padaju na dotične članove; tim više to treba znati, kad se tu radi o velikim svotama novca i o samom stanju i imanju družinara. —

Najljepša stvar, ako je loše vodjena, mora naopako proći i propasti, a, ako ljudi ovake ozbilje stvari, kao što su n. pr. Rajfajzenove blagajne i zadruge, uzmu na laku ruku i sa malo ozbiljnosti, onda lako, da uslijed te neozbiljnosti nastupi nemar i loše vodjenje i slaba uprava. Tad je sasma lako, pače je sigurno, da nastane srušenje i propast jednoga cijeloga kraja i svih družinara, da nastane ono, što se kaže, *bankrot*.

S toga, ponukani i pitani sa mnogo strana, hoćemo ovdje da se u kratko pozabavimo zadrugama po sustavu Rajfajzenovom i da pokažemo svu strogost, koju zakon traži pri takovim blagajnama.

Blagajne Rajfajzenove to su zadruge, koje su osnovane na međusobnom pomaganju družinara, tako da bi njihovim članovima mogli biti ljudi najbližega susjedstva, koji se među se veoma dobro poznavaju i tekar bi tad mogli ući u zadrugu i primati novac na vjeresiju. Ovo je jedno od glavnih načela ove zadruge, a zašto je ono postavljeno, razumjeće svaki poslije, kad bude vidio, kakova je i kolika je strogost pri jamčenju za vas uduženi novac.

Drugo načelo, na kom one počivaju, ističe osobito moralni momenat, koji na članove postavlja osobite zahtjeve moralne, čudoredne (trizmenog življenja, neraspnosti itd.), pak duh uzajamnosti, a to, kako ćemo viditi, zbog toga, što svi članovi jamče zajednički, solidarno i neograničeno za sve.

Tim smo već u glavnom kazali, što su Rajfajzenove blagajne; t. j. one su zadruge sa *neograničenim jamčenjem*. —

A to će reći: 1. da svi članovi zadruge jamče solidarno ili *zajednički svim svojim imanjem* neograničeno za sve obveze i dugove zadruge, kojoj pripadaju; to jest, jedan za sviju a svi za jednoga jamče **svim svojim imanjem** za sve dugove učinjene, ako te dugove nebudu mogli platiti dotični dužnici u zadruzi ili zadruga svojom zadržnom imovinom.

Eto sad će svaki razumjeti ono gornje načelo, koje traži, da članovima mogu biti osobe, koje se među se dobro poznavaju i ono drugo načelo, koje hoće *poštenih* i *trizmenih* ljudi, a ne *raspikuća* i *nevaljalaca*,

koji bi mogli upropastiti druge članove, koji su radiše i štediše. Jer, nevaljalcu dati novaca, isto je kao baciti u more il u jamu, a ovdje možeš dovesti nad jamu i čovjeka pravoga radi jednog nevaljalca.

2. Jošte, po zakonu svaki onaj, koji stupi kao član u zadrugu, koja već postoji, *jamči* (na isti način kao i prijašnji članovi) i za sve one obveze i dugove, što ih je zadruga učinila još prije, nego li je on stupio u nju kao član.

Zakon neda nikome reći: za te i te dugove ja ne jamčim, jer su bili učinjeni prije mene. Toga nema, pa da se radi o stotinam hiljada i o milijunima; §. 53. tako kaže i drugčije neda.

3. Zakon kaže još i ovo: Ako koji član zadruge istupi iz nje od svoje volje, ili ako umre, ili ako bude isključen, onda on (ili njegovi baštinici) jamči sve jedno za sve obveze i dugove, što su bili učinjeni do dana kad je istupio sve dotle, dok dotični vjerovnici nebudu *podmireni*, t. j. dok oti dugovi nebudu isplaćeni.

I tu mu §. 55. neda reći: ja sam istupio, ja ne jamčim više za nikoga.

Pošto članovi jamče svi jedan za drugoga i neograničeno svim svojim stanjem, vjerovnik zadruge ima pravo i može pognati koga mu drago člana zadruge i naplatiti se iz njegovog privatnog stanja, ako se nije mogao prije naplatiti od zadruge. Jer, kad nije dostatna ni imovina zadruge, ni stanje siromašnog člana, tad vjerovnik posegne za drugim članovima i naplaćuje se na njegovu stanju.

Evo, kako je zakon strog i kakovi članovi moraju znati ovu zakonsku strogost pa se bojati ružnih posljedica. A kad ovo znadu, onda će biti oprezniji u svemu, neće baratati novcem kao pijeskom, neće u upravi biti nemarni i neće u upravu birati svakoga, već će birati ljude od poštenja, od dobrog upravljanja i ljude od stanja, ljude koji posjeduju nešto i *to na suncu*, i koji mogu nešto izgubiti, a ne one, koji nemaju ništa na suncu i nemogu ništa izgubiti, ako s njihova nemara zlo podje. A onaj, ko ima svoga na suncu, gledaće upravljati dobro i kako valja, jer će se baren bojati, da i njegov žitak neode pod bubanj, na *inkanat*. A taki neće davati nevaljalcima ni raspikućama, pa da sutra sam za nje plaća. Taki neće davati nikome ni u izborne svrhe, ni u druge ludosti. Stanje je po srjedi. A, ko nema pod suncom, davaće svakome. Deveta njemu! nema šta izgubiti. Što mu je, u žepu mu je.

A u tom pogledu se u nas puno griješi. Sve je puno strančarstva.

Za danas dosta, da zadovoljimo neupućene.

RAZNE VIJESTI.

Pišu nam iz grada: Na naše veliko čudo vidili smo zadnjih dana da se je sagradila od opeka pojata pokrivena tikulama na plokati gdje se nalaze prastara 4 općinska bunara, a kako čujemo, tu bi pojatu bio sagradio Don Grgo Tambača za štalu.

Neznamo uz kakove je uvjete dobio Tambača zemljište od današnje općinske uprave, ali držimo za stalno da će općina ista čim prije narediti da se ona grdoba odmah digne sa jednog od lijepših spomenika našeg Šibenika.

Ovoliko traže i zahtjevaju građani Šibenika kojima stoji na srcu ponos rodnoga im mjesta, rezervom da će učiniti i shodne korake prama mjerodavnim vlastima kad općina i njezin Don Grgo Tambača nebi htjeli čuti glas građana.

(Op. Ur. A promislite da je začetnikom ove grdo-
be i profanacije jedan počasni kanonik naše Bazilike,
koji radi to iz samog interesa i špekulacije, i da mu za
to općinsko upraviteljstvo ustupa teren!)

Drugo poljepšanje Šibenika. Čujemo da će općina
dozvoliti neka se sa perivoja podigne skala na tera-
cu sv. Frane! I ako smo dobro obavješteni nije nam
lako vjerovati.

„Hrvatska Rieč“ i općina Raba. Naša fra ludro-
vica u svom poštenom patriotskom zanosu bila je pru-
žila svoja roznata furtimaška ticala do općine rapske,
da nauči Rabljane, kako će čuvati svoje interese i ne-
davati svog zemljišta mukte Bečanima. Rabljani je za to
opališe po prstima, a naša ludrovica dušu u se.

A mi našu pošteni fra ludrovicu, fra Krsteljevicu,
fra Gazaroviću etc. pitamo: A zašto ove naše općinske
poštenčine učiniše onaku sramotnu pogodbu sa društvom
„Sufid“ i prodaše interes našeg grada kao Juda Isu-
sa?! Zašto jedinog onog Šibenčanca, koji je mogao ne-
što razumjeti, prisiliše da se odreče načelnštva, kad
nije htio biti hotimice (kao neki drugi) Judom svoga
rodnog grada i trgovcem narodne muke?! Kad je „Mo-
je Svijetlo“ počelo iznositi podlo i izdajničko postupanje
nekih furešta u poslu sa „Sufidom“ — fra „Hrv. Rieč“
je mučala kao prostitutka, koja je prodala svoje pošte-
nje. Kad je Stojić (ako se nevaramo) D.r. Juliju Gaz-
zaru, odvjetniku u Šibeniku, vijećniku, odvjetniku općine
i društva „Sufid“ doviknuo „Zdravo Juda!“ — fra ludro-
vica je mučala, furešćad je mučala, D.r. Gazzari je mu-
čao i netužiše Stojića, da obrane svoje zlatno poštenje.
Sad ih je velika brigā nagnala, da progovore na svoja
zlatna i poštena usta, kad se radi o Rabu!

Bufoni! triput bufoni!

Pregršt srebrenjaka palila je šake Jude Iskariota
i Juda ode, baci srebrenjake u hram i — objesi se.
Bog je velik!

Ludrovska „fra Krsteljevicu“ ima čitavi uvodni
članak o tome, što je D.r. X. pravni vježbenik preskočio
dvanajstoricu svojih drugova. A naša rodoljubna ludrov-
ska „fra Krsteljevicu“, kad je bila izazivana, nije htjela
ni riječi reći o glasovitom skoku, što ga je preko svo-
jih kolega učinio D.r. Majksner, kad je postao Državnim
odvjetnikom. Biće za to, što je D.r. Majksner brat go-
spodje Krsteljeve a šura svog zeta Krstelja, koji je do-
šao iz svoga Kućišta da spasi Šibenik i sklopi pogodbu
sa društvom „Sufid“.

Na znanje. Do danas ih se je javilo 5. (slovom
pet) onih, koji će potvrditi, što je dobroušac Sinčić ka-
zao. Samo mole svotu nešto veću i to svakome pojedino-
me i nek je položi kod kojeg kremenjaka. Kazivanje
pak da mora biti javno, na poljani. Ko je od karaktera
i ko hoće da utjera u laž izraz kan. Vidovića i P. Bjan-
kina, nek vrši dužnost. Jer D.r. Krstelj kaže: ljudi se
veži za riječ, a....

Špijunski reptil, to vam je „fra Ludrovica“ ili „fra
Krsteljevicu“ (kako vam drago, to je *olezajne*). Poput
reptila Rauchovih u Zagrebu, počela je ljude denuncii-
rati Bosnom. Tu bi trebalo hraknuti i učiniti nekoliko
pfui! — al nije treba. Marijaš Antulić svega je kadar.
Sve to gre po krvi i po raci.

Kako se reptili vladaju? Kao svi špijuni i denuncii-
janti po zanatu il po krvi. Tako n. pr. kad koji reptilski
list kao fra ludrovica donese koji gadljiv članak ili „pfui-
članak“, onda Marijaš Antulić jednostavno reče: pisao

ga je učitelj Vicko Dorbić. Dodje li opet kakav „pfui-
članak“, onda reče; pisao ga je.... Petar ili Paval.

Na prikaz. „Iz narodnog života u sjev. Dalmaciju“,
odštampano iz „Mjesečnika“. Napisao D.r. A. Mitrović.
Mala knjižica od malo stranica lijepo pisanih, al koje či-
taocu podavaju tužnu sliku o moralnom stanju i propada-
ju našeg naroda u sjev. Dalmaciji. Sve ove crne sličice iz
narodnog života odigravaju se pred očima naših vlasti, koje,
kad nemaju da vješaju i u tamnice trpaju, stoje ukoče-
ne kao beživotne mumije. I porez se znade sa puno
mara pobirati, i redovina kupiti, i izbori voditi i pri-
njima takav rad, takava nevidjena energija, nadmudriva-
nje, lukavstvo i fucutarija razviti, da bi bila i deseti-
na toga dosta, kad bi se upotrebila za odstranjenje po-
roka ili ti vam „narodnih običaja“, koji nijesu drugo
neg prosto padnuće morala.

Pisac u ovoj knjižici iznosi nekoliko primjera „u-
dadbe i žemidbe“, što bi mi rekli umaknuća, gdje se pro-
vodi prosta špekulacija i gdje se obiteljski život vuče po
najdubljen kalu i gdje je i majčina ljubav prama poro-
du od srca izjednačena indiferentnosti divlje zvijeri. Pa-
če je niža, jer i zvijer svoje mlade čuva, hrani i bra-
ni bar dok neodrastu, dočim majka ostavlja jedinca Ste-
vana, slabo dijete od dvije godine, sama samcata i bje-
ži, da se nedopušteno „uda“ za drugoga. „Za jedinca
Ljubu nije nikada pitala, kao da joj nije od srca otpao
i kao da nije krv njene krvi.“

Ovo su nam narodni običaji! I pred njima vlasti
stoje nepomične.

Kad čitaš ovo 5-6 stranica, isto je kao da štiješ
knjigu od hiljade stranica, jer ti se i samu probudi u
pameti sve, što znaš.

D.r. Mitrović dobro upire prstom na krčme, kao
na leglo i pravi izvor svega zla. Tu je propadanje eko-
nomno i moralno našeg zagorskog svijeta.

Užasno je čuti ovo moralno podnuće našeg naroda,
koji je jadan zanemaren bez škola i odgoja, za koga se
malo ko misli osim kamatnika i rubača, ali je još žalosnije,
ako li je istinito, ono, što pisac iznosi da suci pravdu
dijele za mito, da zloupotrebjuju svoju vlast nad ženski-
ma u zatvoru. Šta se onda imamo čuditi zapuštenom
zagorcun! ako se on, koji je uslijed prilika bačen na
dno života, valja u prahu i kalu, zašto inteligencija sala-
zi na to blatno, kalno dno?! zapuštenog seljaka baca
tamo neodoljiva moć tmine, pak se baren da tumačiti
njegova moralna niskoća, moralna nesvijest. Ali što baca
tamo osobu školovanu, izobraženu, nad kojom ne vlada,
ne gospodari moć tmine? Je li moralna pokvarenost, ka-
laštvo ili prosta obijest?

Milodari „Kola“. Doprinijeli su na korist hrv.
muz. društva „Kolo“ u Šibeniku, da počasti uspomenu
pok. Andrije Živkovića-Šupuk u Drnišu, obitelj g. Du-
šana Novaka 10 Kr.; da počaste uspomenu pok. Miloša
Kovačeva, gg. Šime Sunara 1 Kr., Mate Iljadica-Grbe-
šić 2 Kr.; da počasti uspomenu pok. Vice Marenzi, g.
Adolf Makale 1 Kr.; da počasti uspomenu pok. Nike
Gojanovića pok. Stipe, gg. Krste Sunara 10 Kr., Frane
Sunara 2 Kr., Jerko Grubišić 2 Kr..

Najsrdajnije zahvaljuje

Uprava „Kola“.

Poruke uredništva.

Gg. Dopisnici — Split i P.-Šepurina: Ono o popu
Markovu i o školi drugi put.